

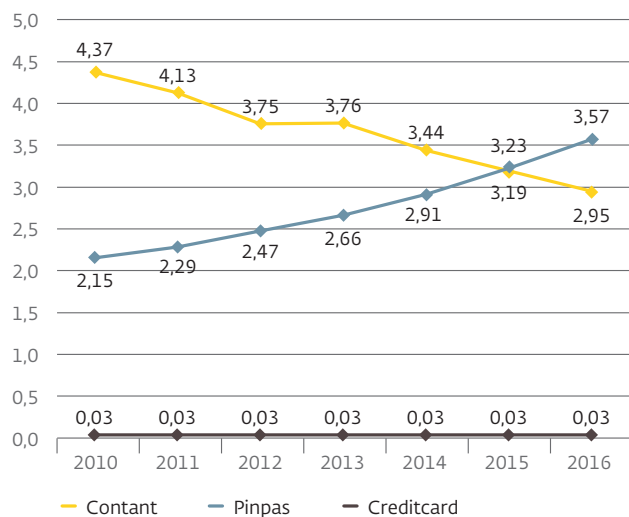
Betalen aan de kassa 2016

Uitkomsten DNB/Betaalvereniging Nederland
onderzoek naar het gebruik van contant geld en
de pinpas in Nederland in 2016

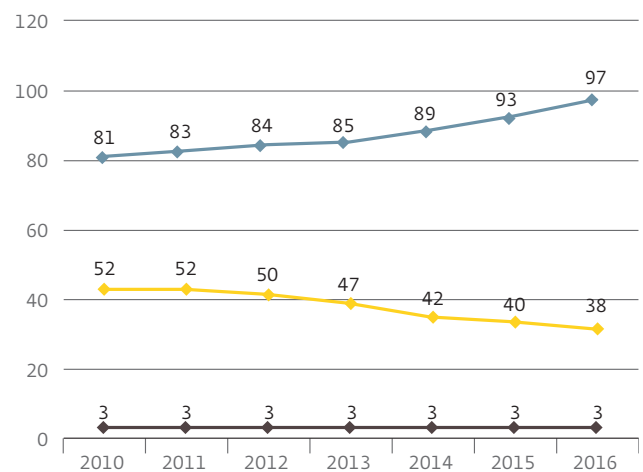
1

Gebruik van betaalmiddelen 2010-2016

Grafiek 1a Totale aantal betalingen (in miljarden)



Grafiek 1b Totale waarde (in miljard euro's)

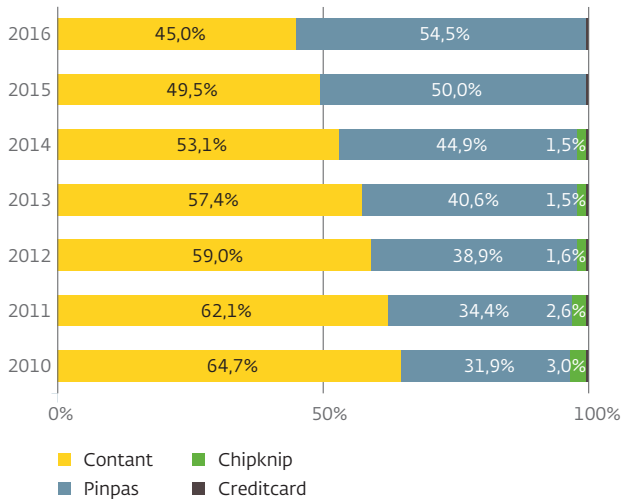


In 2016 betaalden Nederlanders hun aankopen aan de kassa vaker met de pinpas dan met contant geld. Het aantal contante betalingen is tussen 2010 en 2016 met bijna 1/3 afgenomen, van 4,37 miljard betalingen in 2010 naar 2,95 miljard in 2016. De totale waarde van contante betalingen is afgenomen met 27%, van EUR 52 miljard naar EUR 38 miljard. Het gemiddelde betaalde bedrag van contante betalingen in 2016 is EUR 12,85, wat ruim een euro hoger is dan in 2010, toen deze EUR 11,80 was. Tussen 2010

en 2016 is het aantal pinbetalingen met 2/3 toegenomen, van 2,15 miljard naar 3,57 miljard. De waarde van de pinbetalingen is toegenomen met 20%, van EUR 81 miljard naar EUR 97 miljard. De trend dat consumenten vaker kleinere aankopen met hun pinpas betalen, zet zich nog steeds voort. Wel is de daling van het gemiddelde pinbedrag met 1,4% van EUR 28,67 naar EUR 28,27 het afgelopen jaar kleiner dan in voorgaande jaren. Tussen 2010 en 2015 nam het gemiddelde gepinde bedrag jaarlijks met 5,3% af.

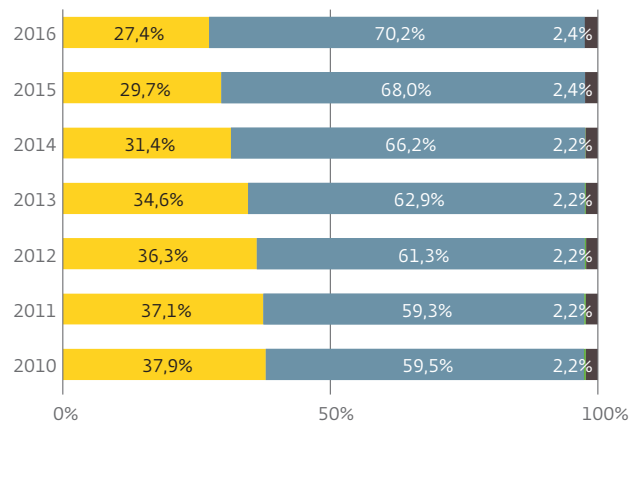
Relatief gebruik betaalmiddelen 2010-2016

Grafiek 2a Verdeling totale aantal betalingen naar betaalmiddelen



Het aandeel van contant geld in het totale aantal betalingen aan de kassa is gedaald van 49,5% in 2015 naar 45,0% in 2016, een verschuiving van 4,5 procentpunten. Dit jaar hebben Nederlanders 54,5% van hun aankopen afgerekend met de pinpas, terwijl dit in 2015 50,0% was. Wat betreft de totale waarde van deze betalingen, is 70,2% gepind en 27,4% met

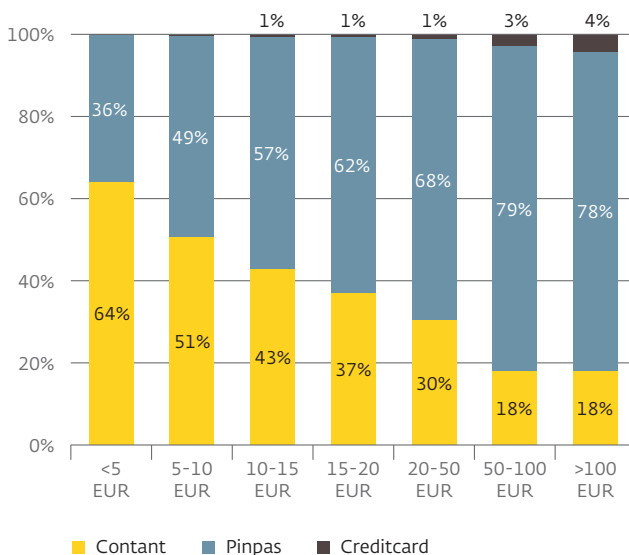
Grafiek 2b Verdeling totale waarde naar betaalmiddelen



contant geld betaald. Tussen 2015 en 2016 is het aandeel van contante betalingen in de totale waarde van toonbankbestedingen met 2,3 procentpunten gedaald. Het aandeel van creditcardbetalingen op het totale aantal betalingen is over de jaren heen stabiel gebleven op 0,5%. Qua waarde ligt het aandeel van creditcardbetalingen op ruim 2%.

Gebruik betaalmiddelen naar bedrag

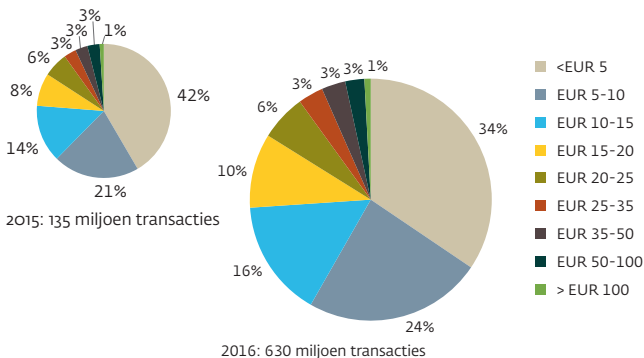
Grafiek 3 Aandelen betaalmiddelen naar bestedingsranges



Voor lage bedragen (tot EUR 5) is contant geld, ook in 2016, het meest gebruikte betaalmiddel. Bij bedragen tussen de EUR 5 en 10 betalen consumenten bijna even vaak met de pinpas als met contant geld. Voor bedragen boven de EUR 10 betaalt het merendeel van de consumenten met de pinpas. Het gebruik van de pinpas is bij vrijwel alle bedragen toegenomen ten opzichte van 2015. De toename is het sterkst bij lage bedragen. Bij betalingen onder de EUR 5 is het aandeel pinbetalingen met 6 procentpunten toegenomen van 30% in 2015 naar 36% in 2016. Ook bij de betalingen tussen de EUR 5 en EUR 10 en de betalingen tussen de EUR 10 en EUR 15 kent het pingebruik eenzelfde stijging van 6 procentpunten. Bij bedragen van EUR 50 euro of meer is de pinpas al jarenlang favoriet. Toch is bij betalingen tussen de EUR 50 en EUR 100 nog steeds een toename in het aandeel pinbetalingen zichtbaar, 3 procentpunten ten opzichte van vorig jaar. Het aandeel pin bij betalingen boven de EUR 100 is stabiel gebleven ten opzichte van 2015.

Gebruik contactloze betalingen naar bedrag

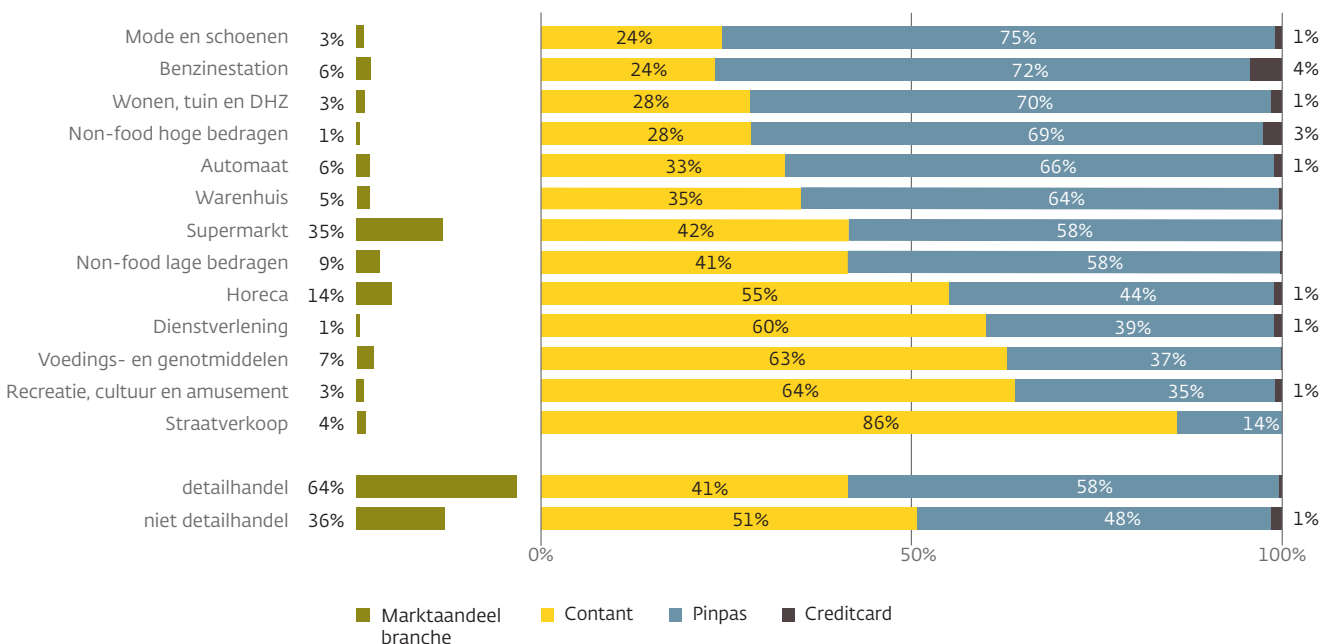
Grafiek 4 Aandelen contactloze betalingen naar bestedingsranges



In 2014 is in Nederland contactloos betalen geïntroduceerd. Omdat bij contactloos betalen voor bedragen tot en met EUR 25 geen pincode ingevoerd hoeft te worden, wordt dit betaalmiddel dan ook veel gebruikt voor lage bedragen. Van alle contactloze betalingen in 2016 vond 90% plaats voor een bedrag van EUR 25 of lager. Wel is er een kleine verschuiving zichtbaar ten opzichte van 2015. In dat jaar was 42% van alle contactloze betalingen kleiner dan EUR 5. In 2016 zijn consumenten ook steeds meer hogere bedragen contactloos gaan betalen. Met als gevolg dat het aandeel betalingen onder de EUR 5 is gedaald naar 34%, maar dat het aandeel betalingen tussen de EUR 5 en EUR 20 is toegenomen.

Gebruik betaalmiddelen naar aankoopplaats

Grafiek 5 Aandelen betaalmiddelen naar aankoopplaats



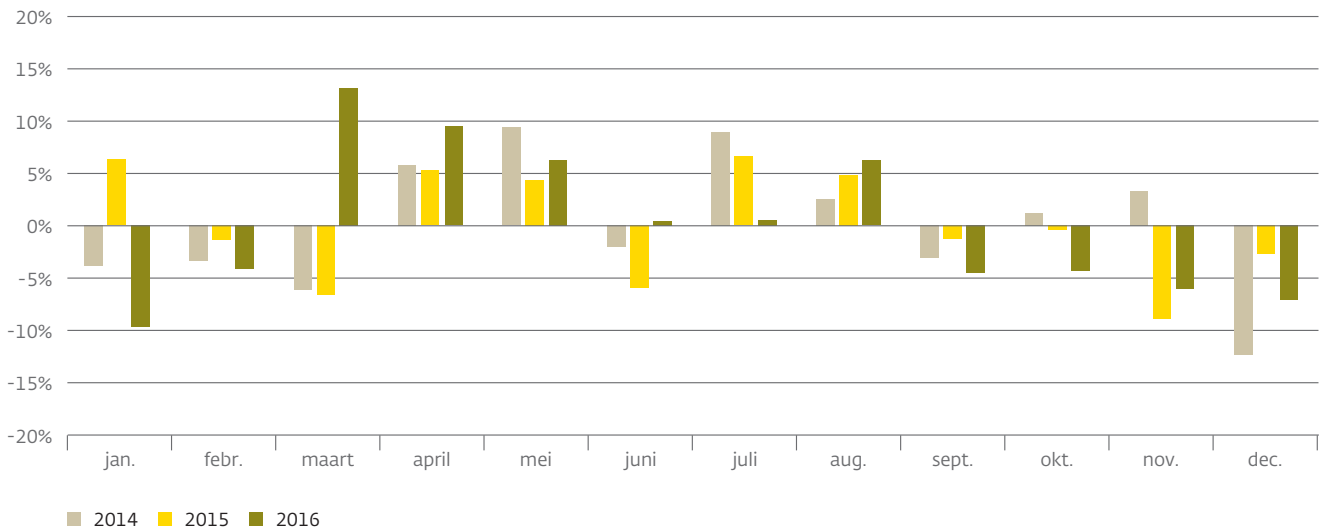
In alle branches neemt het gebruik van de pinpas ten opzichte van contante betalingen toe. De supermarkten, die goed zijn voor ruim een derde van alle toonbankbetalingen, laten een aandeel pintransacties zien van 58%. Dat is een stijging van 5 procentpunten ten opzichte van 2015. Andere sterke stijgers zijn horeca (7 procentpunten), automatenverkoop (8 procentpunten), recreatie, cultuur en amusement

(6 procentpunten) en straatverkoop (5 procentpunten). De laatste twee branches kennen relatief het laagste aandeel pinbetalingen.

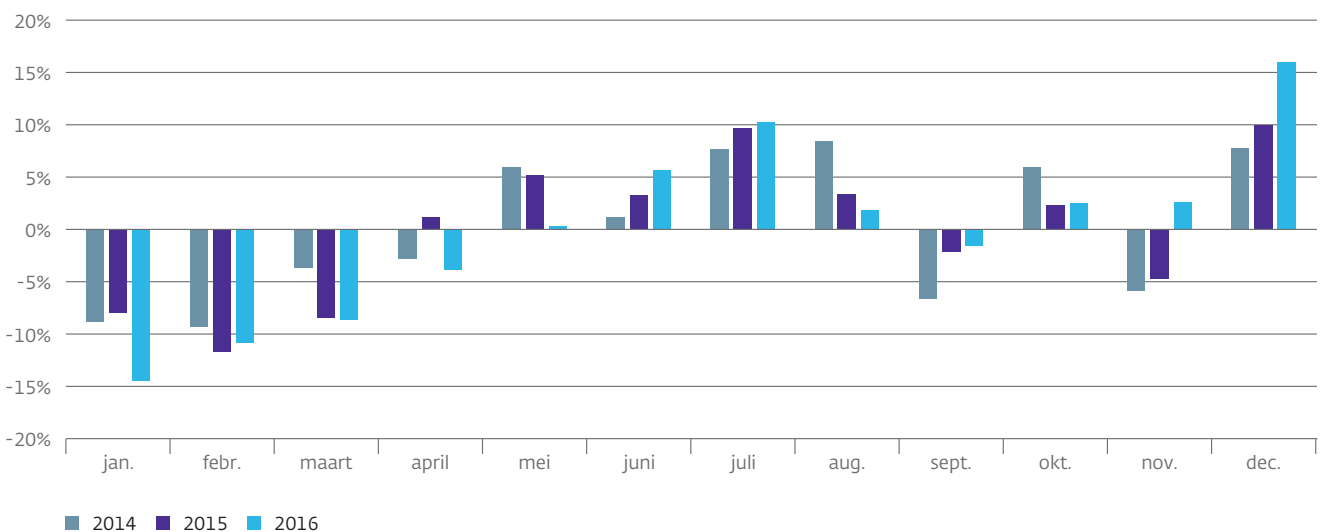
In de supermarkten en in de horeca (en catering) werden in 2016 de meeste contactloze betalingen gedaan. Deze twee sectoren zijn gezamenlijk goed voor 70% van alle contactloze betalingen in Nederland in dat jaar.

Seizoensontwikkeling van betalingsgedrag

Grafiek 6a Relatieve afwijking aantal contante betalingen per maand ten opzichte van het jaargemiddelde, 2014 - 2016



Grafiek 6b Relatieve afwijking aantal pinbetalingen per maand ten opzichte van het jaargemiddelde, 2014 - 2016

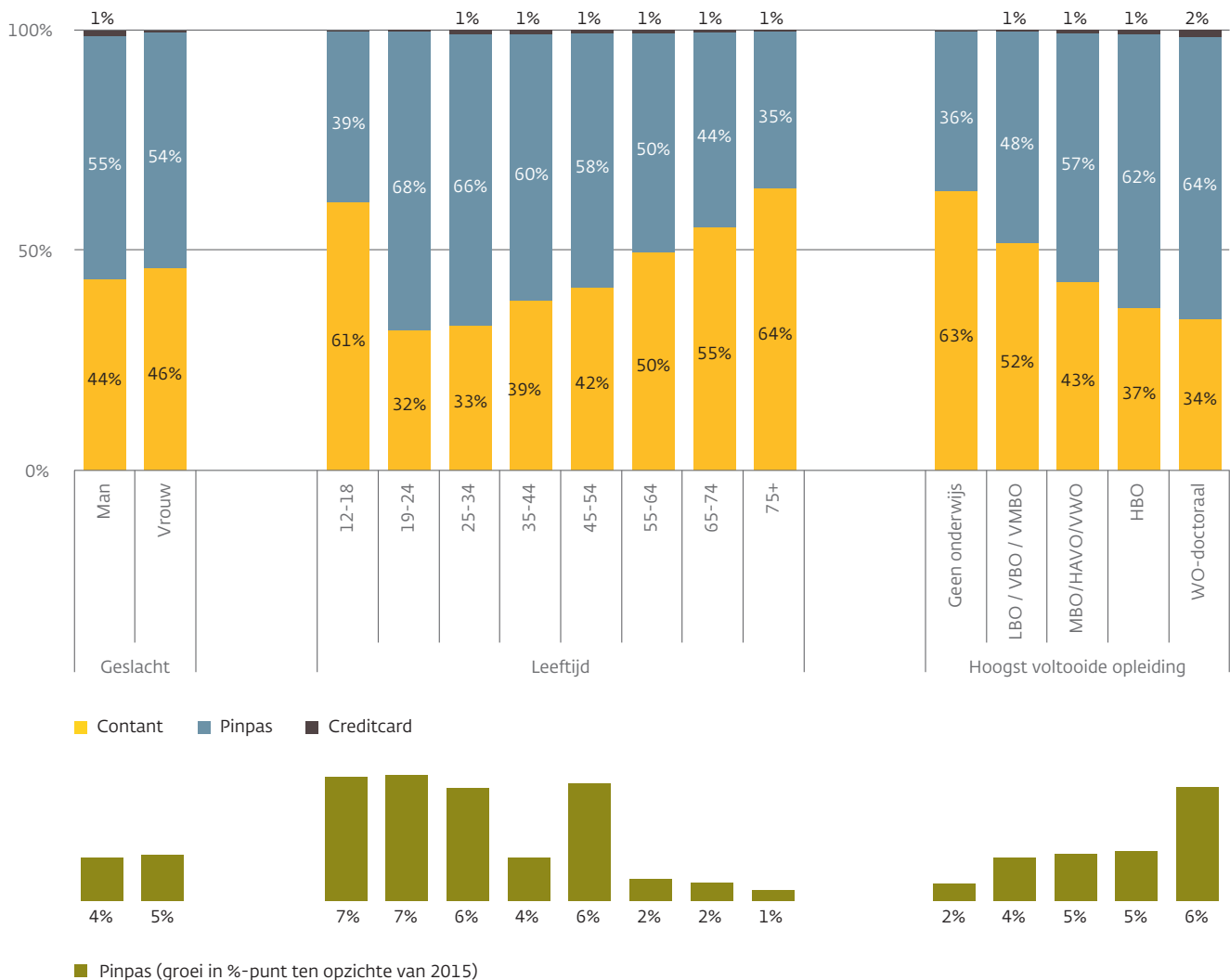


Het gebruik van betaalmiddelen gedurende het jaar wordt beïnvloed door allerlei factoren, zoals vakanties, feestdagen, het weer en de uitbetaling van vakantiegeld of dertiende maand. Deze invloeden werken zowel door op het totale aantal betalingen die consumenten doen, als de wijze waarop. Bovenstaande grafiek toont dergelijke seizoenpatronen. In zowel 2014, 2015 als 2016 hebben consumenten relatief weinig contante uitgaven gedaan in februari (weinig koopdagen), september en december en juist relatief veel in de

maanden april, mei en augustus. Ook blijken zij relatief weinig pinbetalingen te doen tussen januari en maart, en juist relatief veel in de zomervakantieperiode. De zomervakantieperiode blijkt overigens de enige periode in het jaar te zijn waarin Nederlanders zowel relatief veel contante als pinbetalingen doen. Veruit de meeste pinbetalingen doen consumenten overigens in de maand december, wanneer zij veel feestelijke en wat grotere aankopen doen.

Gebruik betaalmiddelen naar persoonskenmerk

Grafiek 7 Gebruik betaalmiddelen naar geslacht, leeftijd en opleiding

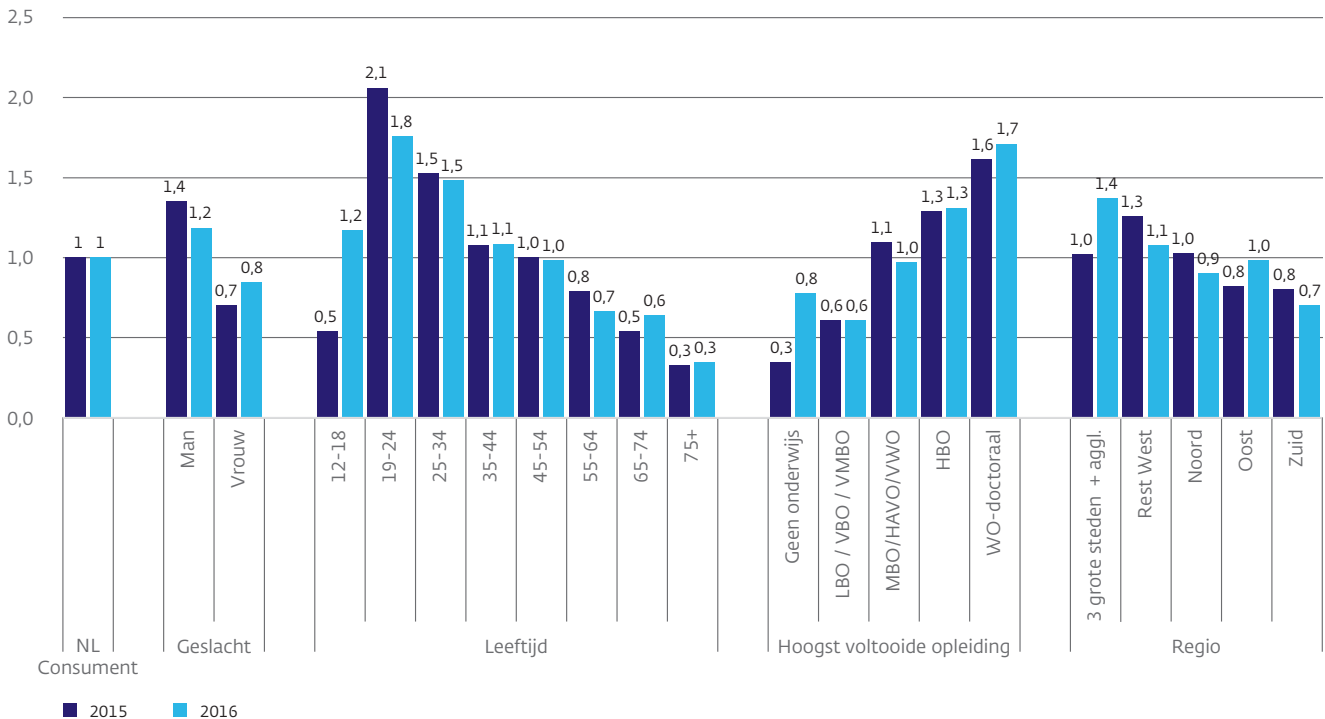


Gemiddeld genomen rekenen consumenten hun aankopen vaker af met de pinpas dan contant. Dit beeld is zichtbaar bij steeds meer bevolkingsgroepen, maar niet bij allemaal. Tieners (12-18 jaar), 65-plussers en mensen met een laag opleidingsniveau betalen nog veelal contant. Van alle leeftijdscategorieën maken consumenten tussen 19 en 34 jaar oud het minst gebruik van contant geld. Zij rekenen een op de drie aankopen contant af, net als academisch opgeleiden. Verder blijkt geslacht nauwelijks van invloed op hoe consumenten betalen. Het aandeel van pinbetalingen op het totale aantal betalingen voor mannen en vrouwen is respectievelijk 55% en 54%.

Wanneer het betaalgedrag van consumenten in 2016 vergeleken wordt met dat uit 2015 dan blijkt dat consumenten uit alle bevolkingsgroepen in 2016 hun aankopen vaker met de pinpas betalen. Wel zijn er verschillen in de mate waarin zij vaker zijn gaan pinnen. Tieners (12-18 jaar) en jongeren (19-24 jaar) laten de hoogste groei zien in de mate waarin zij hun aankopen pinnen (7 procentpunten), gevolgd door consumenten van 45-54 jaar (6 procentpunten). Mensen van 55 jaar en ouder laten een relatief lage groei zien (1-2 procentpunten). Wanneer wordt gekeken naar opleidingsniveau, blijken academici de hoogste groei te laten zien (6 procentpunten), gevolgd door HBO-ers en MBO-ers (5 procentpunten). De groei is beperkt bij de laagstopgeleiden.

Relatief gebruik contactloos betalen

Grafiek 8 Relatief gebruik contactloos betalen naar geslacht, leeftijd, opleiding en regio in 2015 en 2016 (1 = aandeel contactloze betalingen in het totale aantal toonbankbetalingen van de gemiddelde Nederlander)



Tussen 2015 en 2016 is het gebruik van contactloos betalen met de pinpas of de mobiele telefoon bijna vervijfvoudigd, van 135 miljoen naar 630 miljoen betalingen. Bovenstaande grafiek geeft een indicatie van hoe intensief bepaalde bevolkingsgroepen contactloos betalen gebruiken ten opzichte van de gemiddelde consument voor de jaren 2015 en 2016. Naarmate men meer (minder) gebruik maakt van contactloos betalen bij het afrekenen van aankopen dan de doorsnee Nederlander, zal de getoonde staaf hoger (lager) uitkomen dan 1.

Het gebruik van contactloos betalen in 2016 is relatief hoog onder mannen (+20% ten opzichte van de gemiddelde consument), jongeren (19-24 jaar) (+80%), academisch opgeleiden (+70%) en mensen woonachtig in de Randstad (+40%).

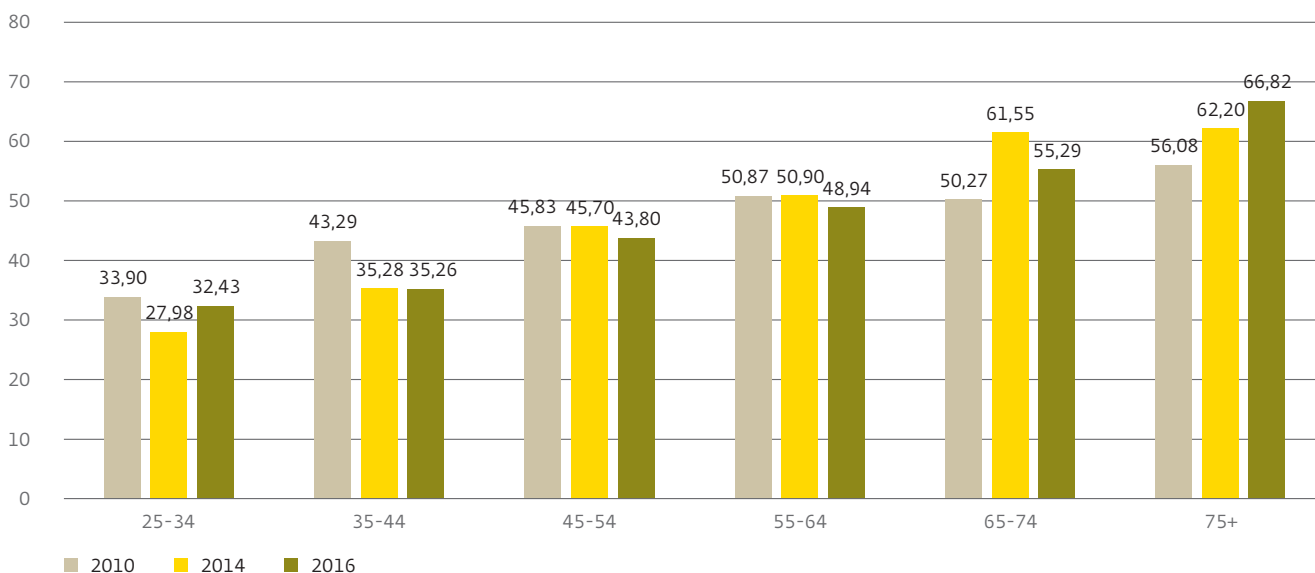
De verschillen in betaalgedrag tussen verschillende bevolkingsgroepen is over het algemeen geslonken tussen 2015 en 2016. In 2016 is het aandeel contactloze betalingen op alle toonbankbetalingen verricht door mannen anderhalf maal zo groot als bij vrouwen, terwijl zij in 2015 nog tweemaal zo vaak gebruik maakten van contactloos betalen dan vrouwen. Ook bij andere bevolkingsgroepen is een dergelijke

ontwikkeling te zien. Tieners betalen nu relatief gezien 20% **meer** van hun aankopen contactloos dan de gemiddelde consument, terwijl zij in 2015 nog 50% **minder** van hun aankopen contactloos betaalden. Ook bij de laagstopgeleiden is sprake van een duidelijke inhaalslag. Bij 75-plussers blijft het gebruik van contactloos betalen relatief laag.

Regionaal is een aantal verschuivingen zichtbaar, welke een indicatie geven dat de regionale verschillen in het gebruik van contactloos betalen zijn gestegen. Het gebruik van contactloos betalen is in 2016 relatief het hoogst in de drie grote steden in het westen (+40%), terwijl deze daar vorig jaar gemiddeld was. Verder komt naar voren dat inwoners in het oosten van Nederland aanvankelijk relatief weinig gebruik maakten van contactloos betalen (-20%), maar dat zij in 2016 ongeveer even vaak contactloos betalen als de gemiddelde Nederlander. Dit is niet het geval bij inwoners uit het westen (met uitzondering van de drie grote steden), het noorden en het zuiden van Nederland. In de twee laatstgenoemde regio's betaalden zij in 2015 al iets minder vaak contactloos dan de gemiddelde Nederlander, en dit verschil is tussen 2015 en 2016 iets groter geworden.

Gemiddeld bedrag aan contant geld op zak

Grafiek 9 Gemiddeld bedrag in euro's op zak naar leeftijd, 2010 - 2016

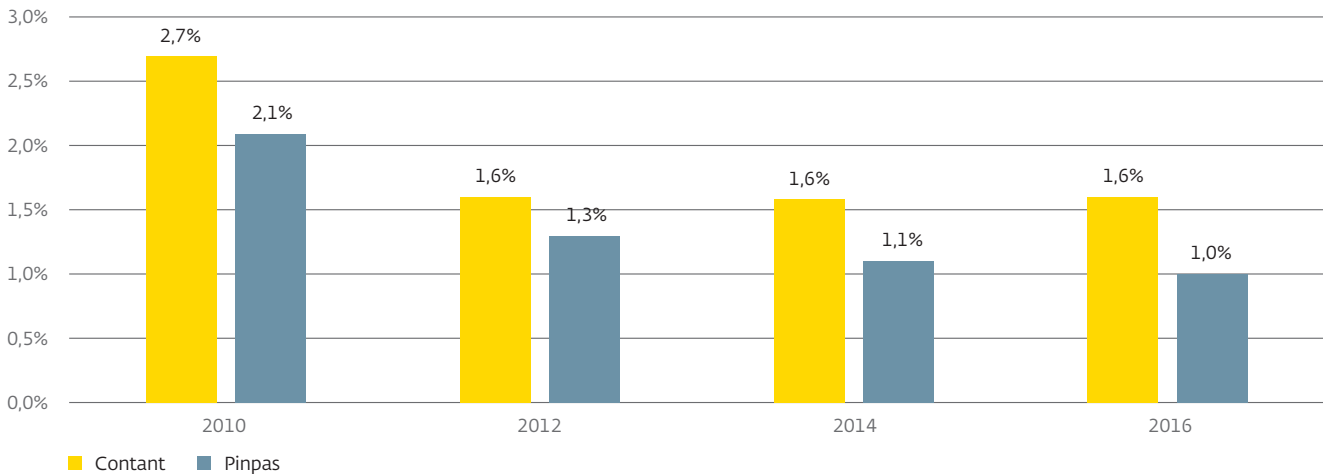


In 2016 hadden Nederlanders gemiddeld EUR 40,59 op zak. Ook in 2010 en 2014 schommelde dit bedrag rond de EUR 40. Zo'n 9% van de Nederlanders geeft aan geen contant geld mee te nemen, dat lag bij de vorige meting in 2014 op 8% en in 2010 op 7,5%.

De hoeveelheid contant geld op zak loopt op met de leeftijd. Ouderen van boven de 75 hebben in 2016 gemiddeld EUR 66,82 aan cash bij zich, terwijl consumenten tussen de 25-34 jaar EUR 32,43 bij zich hebben. De meeste leeftijdsgroepen boven de 35 jaar zijn de afgelopen jaren minder geld gaan meenemen, met uitzondering van de 75-plussers.

Gebruik van voorkeursbetaalmiddel

Grafiek 10 Liever op een andere manier betaald dan aangegeven, naar gebruikt betaalmiddel, 2010 - 2016



Tussen 2010 en 2016 hebben consumenten vaker kunnen betalen met het door hen gewenste betaalmiddel. Tussen 2012 en 2016 hadden zij bij 1,6% van hun contante betalingen eigenlijk liever een ander betaalmiddel gebruikt. Dat was in 2010 nog 2,7%. In de meeste gevallen werd de pinpas niet geaccepteerd of was er sprake van een niet-functionerende betaalautomaat. Ook hebben consumenten minder vaak

aangegeven dat zij liever op een andere wijze dan met de pinpas hun aankopen hadden betaald. In 2010 betrof dit 2,1% van de pinbetalingen en in 2016 1% van de pinbetalingen. Zij hadden vaak liever contant betaald, maar waren hier niet toe in de gelegenheid, omdat contante betalingen niet werden geaccepteerd, of omdat zij zelf geen of onvoldoende cash bij zich hadden.

Kenmerken van het onderzoek

Onderzoeksbureau GfK heeft onder 29.820 respondenten gegevens verzameld ten behoeve van het onderzoek 'Betalen aan de kassa, 2016' van DNB en Betaalvereniging Nederland.

Onderzoeksvragen:

- Hoe groot is het totale aantal en de waarde van de verrichte betalingen in 2016 in Nederland, uitgesplitst naar betaalmiddel?
- Welke betaalmiddelen gebruiken Nederlanders in 2016 in de drie sectoren waar de meeste betalingen plaatsvinden?
- Hoe heeft het gebruik van contant geld en de pinpas zich ontwikkeld sinds 2010?

Afbakening:

- Betalingen in Nederland door Nederlandse ingezetenen van 12 jaar en ouder.
- Betalingen bij toonbankinstellingen (bijvoorbeeld winkels, horecagelegenheden, benzinestations, dienstverlening, de markt, en verkoopautomaten) en person-to-person betalingen.
- Internet aankopen en het overmaken van geld vallen buiten het onderzoek.

Onderzoeksmethode:

- 1- dag transactie dagboekje en vragenlijst via internet of telefoon.
- Het veldwerk heeft plaatsgevonden tussen januari en december 2016.
- Respondenten vormen een goede afspiegeling van de Nederlandse bevolking wat betreft geslacht, leeftijd, etniciteit, opleiding, regio en inkomen.

Algemene opmerkingen:

- De geschatte cijfers omtrent de waarde van contante betalingen vanaf 2010 is gebaseerd op de gereviseerde huishoudens consumptie data van het CBS, waardoor deze afwijken van hetgeen eerder is gerapporteerd. De pinpas en Chipknip cijfers zijn afkomstig van de Betaalvereniging en de creditcard schattingen komen uit de reguliere DNB-statistieken.

Contactgegevens:

Nicole Jonker: N.Jonker@dnb.nl

Patricia Zwaan: p.zwaan@betaalvereniging.nl